

DECLARAȚIE PUBLICĂ AMNESTY INTERNATIONAL

UCRAINA: PROFESOR, O MESERIE CU RISC RIDICAT SUB OCUPAȚIA RUSĂ

4 octombrie 2025 EUR 50/8578/2024

„Într-o școală redeschisă de ocupanți, aveai doar două opțiuni: să lucrezi pentru ei sau să dispari.”

Tetiana, profesoară de istorie din Herson, ocupat de forțele ruse între martie și noiembrie 2022

INTRODUCERE

Ocuparea unor porțiuni semnificative de teritoriu ucrainean de către forțele ruse la începutul invaziei la scară largă din 2022 a dus la numeroase încălcări ale drepturilor omului și ale dreptului internațional umanitar. Autoritățile ocupante au recurs la intimidare și represalii directe (precum cele ilustrate mai jos) pentru a asigura conformitatea și loialitatea localnicilor, iar mulți dintre aceștia au fugit către teritoriile controlate de guvernul ucrainean. Forțele ruse au vizat în mod special anumite categorii de civili, după cum a stabilit Amnesty International prin interviuri și alte investigații, persoane considerate ca fiind potențiali agenți de rezistență și opoziție. Foștii membri ai forțelor armate ucrainene, ai poliției, ai Gărzii Naționale și ai altor organe de aplicare a legii au fost urmăriți și încarcerați, în primul rând de forțele ocupante. Ulterior, au fost vizați funcționarii publici, liderii comunităților și activiștii care și-au exprimat opinii pro-ucrainene.¹ Cei suspecți de neloialitate au fost răpiți, dispăruți forțat, arestați arbitrar, supuși torturii și altor forme de maltratare, precum și execuții extrajudiciare, în scopul de a le asigura loialitatea și supunerea sau de a induce frica în ceilalți.²

Cu toate acestea, profesorii s-au numărat printre categoriile de persoane pe care forțele ocupante au încercat cu prioritate să le identifice și să le convingă să coopereze. În spatele acestui interes se afla intenția autorităților ocupante de a redeschide cât mai repede școlile și de a introduce un curriculum rusesc în teritoriile nou ocupate ale Ucrainei. Astfel, directorii și profesorii au devenit ținte directe pentru forțele ruse. Cooperarea și sprijinul personalului școlar au fost cruciale pentru a asigura prezența elevilor la școală și, implicit, pentru răspândirea propagandei și a narativelor false despre războiul din Ucraina.

Cu toate acestea, în numeroase cazuri, convingerea directorilor și a profesorilor să coopereze s-a dovedit a fi o sarcină dificilă. Deși unii au cedat în fața promisiunilor de salarii mari și promovări, aceste stimulente nu au fost destule pentru a asigura un număr suficient de cadre didactice și pentru reluarea procesului educațional. În consecință, forțele ocupante au recurs la amenințări, intimidare, șantaj, violență fizică și răpiri în încercările lor de a forța profesorii să coopereze.

Amnesty International a intervievat 27 de profesori și directori de școli în perioada mai- septembrie 2023, în regiunile Harkov, Zaporojie, Mîkolaiiv și Herson. Aceștia au împărtășit experiențele lor și ale colegilor lor de a trăi în perioada ocupației ruse, începând cu lansarea invaziei la scară largă a Ucrainei, în februarie 2022. Din aceste interviuri reiese că, în toate aceste locații, autoritățile ruse de ocupație au urmat aceeași strategie: redeschiderea școlilor locale pentru a preda curriculumul rusesc, încadrarea lor cât mai mult posibil cu profesorii din perioada pre-ocupație și asigurarea conformității și cooperării acestora prin diverse metode, inclusiv intimidare și amenințări cu represalii personale brutale, uneori chiar și aplicarea acestora. Toți cei intervievați au refuzat să coopereze și să predea curriculumul rusesc în școlile redeschise. Ca urmare, toți au fost nevoiți să fugă în teritoriile controlate de guvernul ucrainean, unde au avut loc majoritatea interviurilor.

CADRUL LEGAL

¹ Detaliile vor fi furnizate în viitoarea publicație a Amnesty International privind privarea ilegală de libertate a civililor de către membri ai forțelor ruse și ai administrațiilor instalate de Rusia.

² Amnesty International, Ucraina: „El nu se mai întoarce”. Crime de război în zonele de nord-vest ale regiunii Kiev, 6 mai 2022, Număr Index: EUR 50/5561/2022.

Dreptul internațional umanitar reglementează obligațiile statelor într-un conflict armat. Conform Convenției de la Geneva (IV) privind protecția persoanelor civile în timp de război, puterea ocupantă trebuie să se asigure că civilii din teritoriile ocupate sunt tratați fără nici o deosebire cu caracter discriminatoriu, în special, pe rasă, religie sau opinie politică.³ Aceasta interzice constrângerea fizică sau morală⁴, precum și orice „măsuri de brutalitate”⁵ împotriva populației civile. Articolul 50 din Convenție impune puterii ocupante „să faciliteze, cooperarea cu autoritățile naționale și locale, buna funcționare a tuturor instituțiilor consacrate îngrijirii și educației copiilor”. Cu toate acestea, articolul 27 din convenție consacră principiul respectării drepturilor fundamentale ale populației civile, „în special dreptul la integritate fizică, morală și intelectuală - un atribut esențial al persoanei umane”⁶, o cerință care trebuie îndeplinită în funcționarea școlilor.

În conformitate cu dreptul internațional umanitar, obligația de bună guvernare a puterii ocupante include educația în teritoriul ocupat. În special, articolul 50 din Convenția de la Geneva (IV) impune puterii ocupante „să faciliteze, în cooperare cu autoritățile naționale și locale, buna funcționare a tuturor instituțiilor consacrate îngrijirii și educației copiilor”. Articolul 27 din Convenție consacră principiul conform căruia drepturile fundamentale ale populației civile trebuie respectate, „în special dreptul la integritate fizică, morală și intelectuală - un atribut esențial al persoanei umane”⁷, o cerință care trebuie îndeplinită în funcționarea școlilor.

Articolul 51 din Convenția de la Geneva (IV) prevede puterii ocupante poate doar obliga populația civilă să presteze muncă în sprijinul populației ocupate numai atunci când aceasta este „necesară fie pentru nevoile armatei de ocupație, fie pentru serviciile de utilitate publică, fie pentru alimentarea, adăpostirea, îmbrămintea, transportul sau sănătatea populației din țara ocupată”.

Dreptul internațional al drepturilor omului este complementar dreptului internațional umanitar și se aplică, de asemenea, în timpul războiului. Prin urmare, pe lângă aplicabilitatea dreptului internațional umanitar, atât Rusia, cât și Ucraina sunt state părți la mai multe tratate internaționale privind drepturile omului, inclusiv Pactul internațional al ONU privind drepturile economice, sociale și culturale (ICESCR), Pactul internațional al ONU privind drepturile civile și politice (ICCPR) și Convenția OIM privind munca forțată sau obligatorie (nr. 29) („Convenția privind munca forțată”).

Pactul Internațional privind Drepturile Economice, Sociale și Culturale (ICESCR) garantează dreptul fiecăruia la educație, care ar trebui să consolideze respectul pentru drepturile omului și libertățile fundamentale, să promoveze înțelegerea, toleranța și prietenia între toate națiunile și toate grupurile rasiale, etnice sau religioase, precum și să sprijine activitățile ONU pentru menținerea păcii.⁸ Potrivit articolului 29(c) din Convenția cu privire la Drepturile Copilului, „educația copilului trebuie să fie orientată către: [...] dezvoltarea respectului față de părinții copilului, față de identitatea sa culturală, limbă și valori, față de valorile naționale ale țării în care copilul trăiește, precum și ale țării din care ar putea proveni...” Raportorul Special al ONU pentru Dreptul la Educație a subliniat că dreptul la o educație de calitate și incluzivă nu permite propaganda și/sau indoctrinarea sub nicio formă. În plus, Pactul Internațional privind⁹ Drepturile Civile și Politice (ICCPR) interzice propaganda pentru război.¹⁰

³ Articolul 27 din Convenția de la Geneva (IV) privind protecția civililor

⁴ Articolul 31 din Convenția de la Geneva (IV) privind protecția civililor

⁵ Articolul 32 din Convenția de la Geneva (IV) privind protecția civililor

⁶ Comentariul din 1958, disponibil în baza de date a Dreptului Internațional Umanitar a ICRC, referitor la Articolul 27 din Convenția de la Geneva (IV) <https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/gciv-1949/article-27/commentary/1958?activeTab=>.

⁷ Baza de date a Dreptului Internațional Umanitar, Articolul 27, Tratamente I, Observații generale, Comentariul din 1958, disponibil la: <https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/gciv-1949/article-27/commentary/1958?activeTab=>.

Baze de date privind Dreptul Internațional Umanitar – CICR, Articolul 27, Tratament I, Observații generale, Comentariu din 1958, disponibil la: <https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/gciv-1949/article-27/commentary/1958?activeTab=>.

⁸ ICESCR, Articolul 13(1).

⁹ Raportorul special privind dreptul la educație, „Rolul dreptului la educație în prevenirea crimelor de atrocitate și a încălcărilor grave sau în masă ale drepturilor omului”, 29 iulie 2019, disponibil la: <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-education/role-right-education-prevention-atrocity-crimes-and-mass-or-grave-human-rights-violations>.

¹⁰ ICCPR, Articolul 20(1).

În contextul tratamentului aplicat profesorilor ucraineni, alte garanții relevante prevăzute de Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice (ICCPR) includ dreptul la libertate și securitate a persoanei¹¹, dreptul de a avea și exprima opinii¹², precum și interdicția torturii și a altor rele tratamente.¹³

În plus, Pactul Internațional cu privire la Drepturile Economice, Sociale și Culturale (ICESCR) garantează fiecărei persoane dreptul la muncă, pe care să o aleagă sau accepte în mod liber.¹⁴ Acest lucru înseamnă că nicio persoană nu ar trebui să fie constrânsă sau obligată să exercite o anumită profesie (cum ar fi, în acest caz, meseria de profesor) împotriva voinței sale.

Deși autoritățile ruse au obligația de a coopera cu autoritățile locale pentru a facilita educația copiilor, acest lucru nu poate fi realizat într-un mod care să încalce obligațiile asumate în temeiul dreptului internațional umanitar, al dreptului internațional al drepturilor omului sau al tratatelor aplicabile. Este ilegal, conform dreptului internațional, ca acestea să constrângă profesorii prin amenințări, tortură și alte rele tratamente, precum și să îi oblige să întreprindă acțiuni care încalcă drepturile copiilor sau ale familiilor acestora, ori propriul drept de a avea și exprima opinii.¹⁵

În acest context, așa cum se arată mai jos, cercetarea documentată de Amnesty International privind practicile din teritoriile ocupate de Rusia furnizează dovezi solide ale constrângerii ilegale a profesorilor și ale încălcării drepturilor acestora.¹⁶

Dreptul internațional al drepturilor omului impune investigarea independentă a tuturor încălcărilor semnalate, iar în cazul confirmării acestora, garantarea dreptului victimelor la o despăgubire adecvată.

ASCUNDEREA PROPRIEI PROFESII DE TEAMA REPRESALIILOR

Încă din mai 2022, la mai puțin de trei luni de la începutul invaziei la scară largă a Ucrainei de către Rusia, administrațiile locale nou formate, compusă din foști funcționari ucraineni care au ales sau au fost forțați să coopereze cu autoritățile ocupante, au început să contacteze profesorii și directorii de școli. Planul era ca elevii să se întoarcă la școală în septembrie 2022. Potrivit profesorilor și directorilor de școli intervievați de Amnesty International și surselor deschise,¹⁷ școlile urmau să se redeschidă pentru învățarea în persoană și pentru predarea programei rusești. Acest din urmă obiectiv a fost respins de multe cadre didactice, deoarece programa rusă conținea propagandă care justifica agresiunea Rusiei împotriva Ucrainei și denatura fapte din istoria Ucrainei, cu scopul clar de a îndoctrina elevii.¹⁸

Profesorii și directorii de școli intervievați de Amnesty International au descris procesul de redeschidere a școlilor și revenirea personalului didactic ca desfășurându-se în etape. Inițial, autoritățile ocupante au promis salarii mari, promovări, manuale și materiale educaționale noi, au subliniat narațiunea oficială a Rusiei conform căreia orașul sau satul respectiv fusese „eliberat” de sub administrația ucraineană și le-au asigurat profesorilor un viitor mai bun ca parte a Rusiei.

¹¹ ICCPR, Articolul 9(1).

¹² ICCPR, Articolul 19(1).

¹³ ICCPR, Articolul 7.

¹⁴ ICESCR, Articolul 6(1).

¹⁵ Organizația Internațională a Muncii (OIM) a calificat forțarea muncitorilor să lucreze la centrala nucleară din Zaporijiea drept muncă forțată în conformitate cu Convenția privind Munca Forțată, muncitorii fiind supuși amenințărilor și, în unele cazuri, torturii. OIM a concluzionat că aceasta constituie muncă forțată, în ciuda recunoașterii faptului că funcționarea continuă a centralei a prevenit un incident nuclear. OIM Brief, „Încălcări ale principiilor fundamentale și drepturilor la locul de muncă la centrala nucleară din Zaporijiea și în orașul Enerhodar, ocupate temporar de Federația Rusă”, mai 2023, disponibil la: International Labour Organization.

¹⁶ Vezi ICCPR, Articolul 2(3).

¹⁷ De exemplu, vezi așa-numitul Minister al Educației din regiunea Herson ocupată de Rusia, «С 1 сентября образовательный процесс в Херсонской области полностью переходит на российские стандарты», canalul Telegram «Министерство образования Херсонской области», 31 august 2022, disponibil la: <https://t.me/depobrherson/90>; Iuri Vasiliev, «Херсонские школы избавляются от украинских страхов», Consiliul pentru Politică Externă și de Apărare, 4 septembrie 2022, disponibil la: <https://svop.ru/mains/43174/>; TASS, «В Херсонской области надеются, что к 1 сентября учебниками из РФ будут обеспечены все дети», 18 iulie 2022, disponibil la: <https://tass.ru/obschestvo/15242405>

¹⁸ Amnesty International, „Ucraina/Rusia: Noul manual de istorie este o încercare flagrantă de îndoctrinare ilegală a elevilor din Rusia și din teritoriile ucrainene ocupate de Rusia”, comunicat de presă, 1 septembrie 2023.

Tetiana,¹⁹ o profesoară din regiunea Zaporojie, a povestit că, în timpul uneia dintre ședințele școlare la care a fost invitată, soldați ruși i-au întrebat: „Cum vă simțiți? Sunteți liberi? Ar trebui să vă simțiți liberi, pentru că v-am eliberat de naștii care v-au obligat să vorbiți ucraineană.” Ea crede că membrii forțelor ruse prezente la întâlnire erau convingeți că directorii și profesorii vor coopera cu ei de bunăvoie și îi vor sprijini atât în redeschiderea școlilor, cât și în implementarea curriculumului școlar rusesc.

Totuși, când s-a dovedit că mulți profesori nu aveau aproape deloc entuziasm pentru a preda curriculumul rusesc sub administrația ocupantă, autoritățile au recurs la constrângere. În consecință, unii profesori au simțit nevoia să-și ascundă identitatea profesională.

Svitlana,²⁰ o profesoară de 38 de ani de limbă și literatură ucraineană din regiunea Mikolaiv, a declarat: „Mi-a fost foarte frică că [soldații ruși] vor descoperi că sunt profesoară. Cu atât mai mult din cauza materiei pe care o predau. Profesorii de ucraineană și de istoria Ucrainei erau considerați principalii lor dușmani. [...] Le-am explicat copiilor mei că, dacă cineva îi întreabă, trebuie să spună că eram femeie de serviciu la școală.”

Olha,²¹ o profesoară de istorie în vârstă de 40 de ani din regiunea Kharkiv, a povestit despre groaza pe care a trăit-o atunci când soldații ruși au venit la ea acasă pentru o percheziție aleatorie (o practică comună în teritoriile ocupate de ruși, potrivit mai multor interlocutori): „Odată, rușii au venit să-mi percheziționeze apartamentul. Eram îngrozită că vor descoperi manualele de istorie ascunse, hărțile și toată literatura de istorie ucraineană pe care o aveam. [...] Am văzut soldați ruși devastând școala. Primul lucru pe care l-au făcut a fost să ardă toate cărțile ucrainene, simbolurile de stat și hărțile”, își amintește ea, povestind despre teama că colegii ei care s-au alăturat școlii redeschise o vor denunța. Din fericire pentru ea, nimic din locuința ei nu a atras atenția soldaților, iar aceștia au plecat.

Potrivit interlocutorilor noștri, forțele ruse au folosit o varietate de tactici pentru a depista profesorii și personalul școlar: unii au fost identificați cu ajutorul localnicilor cooperanți, alții au fost denunțați de colegii lor. Forțele ocupante solicitau dosare personale de la directori. Militarii ruși efectuau vizite repetate la domiciliile unde ar fi trebuit să locuiască profesorii. Mesajele erau transmise profesorilor prin intermediul elevilor, vecinilor și familiei.

Olha a povestit că, în cele din urmă, a primit un mesaj text de la directorul său, prin care era invitată la o întâlnire în primărie. Ea nu a mers și s-a mutat să locuiască la vecinii ei pentru a evita să fie găsită acasă.

Oleksandr,²² un director de școală și profesor de geografie din regiunea Zaporizhzhia, a declarat că în micul lor sat toată lumea îl cunoaște. Șeful administrației ocupante i-a spus încă din aprilie 2022: „Știm că dacă directorii sunt de acord să lucreze într-o școală redeschisă, toți profesorii lor îi vor urma”. Oleksandr a fost presat să convoace o adunare la școala sa în mai 2022. La adunare, șeful administrației le-a promis tuturor celor care vor fi de acord să înceapă să lucreze în școala redeschisă un salariu de 100 000 de ruble (aproximativ 1 000 USD) și furnizarea de cărți și materiale didactice noi. Oleksandr a refuzat să lucreze, invocând motive de sănătate existente. După aceea, șeful administrației a început să îi facă vizite regulate: „Îmi era teamă de orice sunet de mașină care se apropia pe strada mea”, a declarat Oleksandr pentru Amnesty International. Motivul vizitelor frecvente a fost acela de a-l constrânge pe Oleksandr să predea dosarele personale ale profesorilor din școala sa. „I-am spus că am ars toate dosarele personale ca măsură de precauție chiar la începutul invaziei”.

Mulți profesori intervievați de Amnesty International au trebuit să fugă în teritoriile controlate de guvernul ucrainean în vara anului 2022 pentru a evita să lucreze în școli redeschise.

Tetiana,²³ o profesoară de istorie ucraineană din Kherson, a declarat că a fost nevoită să părăsească orașul în iunie 2022, deoarece directorul său a fost de acord să coopereze și „făcea presiuni asupra [ei] pentru a accepta să lucreze într-o școală rusă”. Soțul ei, care a rămas în urmă, a trebuit să se mute la părinții săi, deoarece apartamentul lor a fost vizitat în mod repetat de funcționari ai administrației ocupante și ai armatei ruse, care o căutau pe Tetiana.

Olena,²⁴ o directoare din regiunea Zaporizhzhia, a povestit că a șters pagina de internet a școlii lor de pe Facebook, cu fotografiile și publicațiile, pentru a îngreuna identificarea profesorilor de către administrația ocupantă. Ea a mai spus că a trăit

¹⁹ Interviu în persoană cu Tetiana, septembrie 2023, Zaporijiea, Ucraina. Aici și ulterior, numele complet nu este dezvăluit, iar prenumele poate fi schimbat pentru a proteja identitatea interviuatului și siguranța membrilor familiei și a asociaților săi, care s-ar putea afla încă în teritoriile ocupate de Rusia și ar putea fi supuși represaliilor.

²⁰ Interviu în persoană cu Sviltana, septembrie 2023, regiunea Mikolaiv, Ucraina.

²¹ Interviu în persoană cu Olha, iunie 2023, regiunea Harkov, Ucraina.

²² Interview in person with Oleksandr, September 2023, Zaporizhzhia, Ukraine.

²³ Interviu în persoană cu Tetiana, august 2023, Herson, Ucraina.

²⁴ Interviu în persoană cu Olena, august 2023, Zaporizhzhia, Ucraina.

într-o așteptare constantă a unei percheziții la domiciliu: „Să fii profesor sub ocupația rusă înseamnă să locuiești într-un loc, să ții computerul de serviciu și alte lucruri legate de muncă în altul. Întotdeauna trebuie să ai două seturi de dispozitive personale: unul pentru a le oferi în timpul unei percheziții, celălalt pentru uz personal”.

COOPERAREA FORȚATĂ

Amnesty International a documentat o serie de exemple din mărturiile victimelor în care acestea au fost constrânse să revină la muncă în școli împotriva voinței lor, printr-o gamă largă de practici – amenințări, intimidare, șantaj, hărțuire și agresiuni. Per ansamblu, aceste practici furnizează dovezi clare, care ar trebui să facă obiectul unei investigații urgente suplimentare, că atât Articolul 6 din ICESCR, cât și Convenția OIM privind Munca Forțată par a fi fost încălcate, întrucât puterile ocupante au încercat să impună muncă de la profesori sub amenințarea unor pedepse, inclusiv represalii extrajudiciare severe, iar aceștia nu s-au oferit să lucreze în mod voluntar.

„La scurt timp după ce am refuzat să cooperez [pentru redeschiderea unei școli sub ocupație], patru bărbați înarmați au venit la mine acasă”, spune Oleksandr,²⁵ un director de școală de 44 de ani și profesor de Geografie din regiunea Zaporojie. „Doi m-au prins și m-au dus la mașină. M-au lovit cu puștile. Alți doi bărbați au rămas cu soția mea. M-au dus în curtea școlii și m-au lovit din nou. M-au numit „fascist” și „nazi”. Mi-au cerut să vin la evenimentul de la școală și, prin această vizită, să „susțin” activitatea școlii, pozând pentru poze cu simboluri de stat rusești. Voiau să folosească aceste poze mai târziu [pentru șantaj], ca dovadă a colaborării și sprijinului meu pentru ocupație. M-au amenințat că aceste poze vor fi suficiente pentru ca autoritățile ucrainene să dovedească sprijinul meu pentru ocupație și să mă bage la închisoare.”

În dimineața evenimentului, Oleksandr a primit un „apel de reamintire” de la unul dintre răpitori. Nu a avut de ales decât să participe. Apelurile și cererile de prezență la toate evenimentele școlare, pe care le considera „nimic altceva decât propagandă”, au continuat până când Oleksandr a fugit în teritoriul controlat de guvernul ucrainean. De la vecinii săi a aflat că soldații ruși locuiesc acum în casa lui, fără consimțământul său.

Redeschiderea școlilor a fost un instrument în procesul de îndoctrinare a copiilor și face parte din eforturile forțelor ruse de a asigura loialitatea populației civile din teritoriile ocupate. Totuși, acest lucru nu ar fi fost posibil fără cooperarea directorilor și profesorilor. Aceștia au fost esențiali pentru a asigura participarea elevilor la cursuri în școlile redeschise, care acum predau curriculumul rus.

Totuși, asigurarea cooperării profesorilor s-a dovedit a fi o sarcină provocatoare. În ciuda dorinței unora dintre directori și profesori de a lucra în școlile redeschise, mulți alții nu erau atât de dispuși. Drept urmare, forțele de ocupație au recurs la constrângere pentru a putea încadra personalul necesar în școlile redeschise.

Oksana,²⁶ o directoare interimară din regiunea Herson, își amintește în interviul acordat Amnesty International despre o întâlnire cu administrația ocupantă: „Au încercat să mă convingă timp de trei ore. Nu m-au amenințat, dar mă presau psihologic. Mi-au spus că regiunea Herson va fi rusă pentru totdeauna și că Ucraina a abandonat lupta pentru noi. Mi-au promis un salariu bun și mi-au spus că mai devreme sau mai târziu va trebui să accept să lucrez pentru ei, pentru că nu voi supraviețui fără venit. Era și un șantaj emoțional. Mi-au spus că voi trăda elevii mei dacă refuz să lucrez.”

Tetiana,²⁷ o directoare adjunctă din regiunea Zaporojie, a fost presată de către directorul său, care acceptase să predea curriculumul rusesc și să lucreze în școala redeschisă, să-i urmeze exemplul. „Ești parte din echipa de conducere. Personalul nostru trebuie să vadă că suntem uniți. Ești singura din conducere care refuză să coopereze și să lucreze într-o școală [rusă]”, i-a spus directorul, avertizând-o: „Nu înțelegi pe deplin consecințele refuzului tău”. Totuși, la întâlnirea cu întreg personalul școlii, Tetiana a refuzat în continuare să se alăture școlii. Alți unsprezece profesori au urmat exemplul ei.

Cei care nu erau dispuși să coopereze au fost rugați să demisioneze. Totuși, acest lucru nu a pus capăt constrângerii. Reprezentanți ai administrațiilor ocupante vizitau fără avertisment profesorii care demisionaseră, uneori de mai multe ori pe săptămână. Aceștia continuau să-i amenințe cu șomajul continuu, imposibilitatea de a primi sprijin social și ajutor medical și includerea lor în așa-zisele „liste negre” ale persoanelor care nu aveau voie să părăsească teritoriile ocupate.

Tetiana a povestit pentru Amnesty International că, la scurt timp după refuzul ei de a lucra în școala redeschisă, a fost abordată de o fostă colegă: „Mi-a spus din nou că nu înțeleg consecințele refuzului meu, că voi fi trimisă să sap tranșee

²⁵ Interviu în persoană cu Oleksandr, septembrie 2023, Zaporizhzhia, Ucraina.

²⁶ Interviu în persoană cu Oksana, august 2023, Herson, Ucraina.

²⁷ Interviu video cu Tetiana, august 2023.

pe linia frontului și că voi fi inclusă în „lista neagră” și voi pierde casa. Am auzit zvonuri răspândite în sat despre faptul că eram trădătoare față de elevii mei. Unii îmi recomandau să nu părăsesc casa deloc, pentru că aş putea întâmpina probleme.”

La scurt timp după întâlnire, Tetiana a decis să fugă în zona controlată de guvernul ucrainean. În ziua în care a plecat, soldații ruși au percheziționat casa ei și l-au interogat pe soțul ei despre locul în care se afla.

Unele dintre poveștile profesorilor împărtășite cu Amnesty International spun că cei care refuzau să lucreze în școlile redeschise și membrii familiilor lor au primit amenințări din partea administratorilor locali și a directorilor. Li s-a spus că vor fi arestați pentru „propagandă anti-rusă”, separați de copii sau trimiși să sape tranșee pe linia frontului sau să reconstruiască orașele distruse. Multora li s-a spus că vor fi evacuați din casele lor.

Serhiy,²⁸ șeful Departamentului de Educație dintr-un consiliu local din regiunea Zaporojie, a declarat pentru Amnesty International că a fost avertizat în iunie 2022 de către administrația ocupantă din satul său că, dacă nu va organiza o întâlnire cu toți profesorii de la școala lui, „va fi dus la subsol” și trimis „să sape gropi de gunoi”. De asemenea, el a spus că mulți dintre profesorii din școala sa au fost amenințați „să fie duși într-un oraș vecin, la Biroul Comandantului sau într-un SIZO [centru de detenție], și că este posibil să nu se mai întoarcă niciodată”.

RECOMANDĂRI

Amnesty International solicită autorităților ruse să:

- Pună capăt războiului de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei;
- Asigure imediat ca forțele ruse și autoritățile de facto sub control rusesc să respecte pe deplin obligațiile Rusiei conform dreptului internațional umanitar și dreptului internațional al drepturilor omului; și în special:
- Înceteze practica de îndoctrinare a copiilor și de răspândire a propagandei în scopuri de război în școli, inclusiv în cele din teritoriile ocupate ale Ucrainei, precum și în Rusia, și să garanteze că curriculumul respectă standardele educaționale adecvate;
- Asigure protecția tuturor civililor aflați sub controlul lor împotriva încălcărilor drepturilor omului și a altor practici abuzive, și în special:
- Înceteze practica de forțare a profesorilor, directorilor și altor membri ai personalului școlar să se angajeze în activități contrare obligațiilor lor profesionale sau să facă muncă împotriva voinței lor libere, inclusiv predarea curriculumului rusesc;
- Desfășoare investigații prompte, transparente și eficiente cu privire la practicile abuzive raportate, inclusiv încălcări aparente ale Articolului 6 din Pactul Internațional privind Drepturile Economice, Sociale și Culturale (ICESCR) și ale Convenției OIM privind Munca Forțată, și în special cazurile de amenințări, intimidare, hărțuire, interogări arbitrare și percheziții domiciliare, privare ilegală de libertate, tortură și alte forme de maltratare, precum și evacuări forțate, și tragerea la răspundere a celor implicați, acolo unde este cazul, în cadrul unor procese echitabile;
- Asigure că tot personalul și studenții din instituțiile de învățământ își pot exercita pe deplin drepturile fundamentale, inclusiv dreptul la libertatea de exprimare și la o educație de calitate și incluzivă.

Amnesty International solicită autorităților ucrainene și comunității internaționale să ia toate măsurile necesare pentru a documenta încălcările drepturilor omului din teritoriile ocupate și pentru a asigura tragerea la răspundere a celor responsabili, precum și pentru a adopta dispoziții eficiente de protecție a victimelor și martorilor în cadrul oricăror investigații viitoare. Toate încălcările raportate ale drepturilor omului trebuie să fie supuse unor investigații independente și eficiente, inclusiv din partea autorităților naționale competente și, acolo unde este necesar, prin mecanisme internaționale. Victimelor acestor încălcări trebuie să li se garanteze dreptul la un remediu efectiv și la despăgubiri adecvate.

²⁸ Interviu în persoană cu Serhiy, septembrie 2023, Zaporizhzhia, Ucraina.